

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра історії держави і права України і зарубіжних країн

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2020

Затверджено на засіданні
Вченої ради Університету
протокол № 9 від 30 червня 2020 р.
(зі змінами протокол
№ 164 від 30 серпня 2022 р.)

Гетьман А.П.

Харків 2022

Програма навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 35 с.

Розробники:

Є.О. Васильєв, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн

К.М. Лісогорова, кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри історії держави і прав України і зарубіжних країн

Затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн
(протокол №1 від 2 вересня 2020 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні кафедри історії держави і права України і зарубіжних країн
(протокол №9 від 29 червня 2021 р.)
(протокол №5 від 14 липня 2022 р.)

Завідувач кафедри – В.Д. Гончаренко, доктор юридичних наук, професор

В.о. завідувачки кафедри – Г.П. Пономарьова, кандидатка юридичних наук, доцентка

Зміст

1. Вступ	4
2. Опис навчальної дисципліни(навчальні одиниці)	7
3. Зміст програми навчальної дисципліни	8
4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни	20
4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.	20
4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.	20
4.3. Освітні технології та методи навчання	21
4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості набутих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни	21
4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	24
Додаток 1 Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни	30
Додаток 2 Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей	33
Додаток 3 Матриця зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатів навчання та предметних компетентностей у програмі навчальної дисципліни	35

1. Вступ

1.1 Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни. «Історія держави і права зарубіжних країн» є професійно-практичною юридичною навчальною дисципліною, яка дозволяє майбутнім юристам сформулювати уявлення про історичні типи держав та їх правові системи. Її вивчення вимагає засвоєння величезного обсягу законодавства й фактичних відомостей, а також вміння аналізувати цей матеріал та робити самостійні висновки. На прикладі основних історичних типів державно-правових систем студенти мають можливість сформулювати уявлення про виникнення та розвиток ключових інститутів держави і права, виявити закономірності та напрями їхнього розвитку, навчитися самостійно аналізувати як окремі нормативні акти, так і більш загальні державно-правові явища. Такі знання та навички дозволять студентам краще розуміти державно-правові реалії сучасності, сутність та історичну обумовленість чинних норм права.

Завдання:

- формування системи теоретичних знань щодо розвитку держави та права на різних етапах зарубіжної історії;
- оволодіння науковими підходами до аналізу характерних особливостей тих чи інших історичних періодів;
 - розкриття сутності форм держави, а також специфіки революційного та еволюційного шляхів розвитку на конкретних історичних прикладах;
- набуття умінь з виявлення перешкод і проблем, які виникали на шляху реформування конституційного ладу у країнах Західної Європи;
- усвідомлення необхідності по-новому осмислити історію зарубіжних країн, враховуючи актуальні наукові й методичні підходи.

1.2. Статус навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми: обов'язкова .

- 1.3. *Пререквізити:* «Теорія права», «Іноземна мова».
- 1.4. *Кореквізити:* «Теорія права», «Іноземна мова», «Економічна теорія».
- 1.5. *Постреквізити:* «Історія держави і права України», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн».
- 1.6. *Перелік предметних компетентностей здобувача вищої освіти:*

ПК–1.	Здатність систематизувати та узагальнювати історико-правові явища.
ПК–2.	Уміння самостійно опанувати зміст та наслідки історико-правових явищ.
ПК–3.	Здатність до використання юридичної термінології у професійній діяльності.
ПК–4.	Уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції щодо історико-правових явищ, належним чином їх обґрунтовувати.
ПК–5.	Навички збору і аналізу інформації з історико-правових питань з національних і міжнародних джерел.
ПК–6.	Здатність критично оцінювати історико-правові явища, давати неупереджену оцінку історичним подіям та правовим актам.
ПК–7.	Здатність до самостійного опанування інформації з історико-правових питань.
ПК–8.	Здатність до самостійної роботи з хрестоматійним матеріалом.
ПК–9.	Здатність визначати інтереси і мотиви поведінки учасників революційних подій тощо.
ПК–10.	Здатність самостійно безперервно відслідковувати зміни в державному ладі та праві зарубіжних країн за допомогою інформаційних джерел.
ПК–11.	Знання історичних типів держави, особливостей їх правових систем
ПК–12.	Знання основних етапів формування міжнародних стандартів прав людини.
ПК–13.	Знання основ становлення системи міжнародного публічного права.
ПК–14.	Знання основ становлення системи права Ради Європи та права Європейського Союзу.
ПК–15.	Здатність аналізувати правові проблеми на різних етапах розвитку держави і права та формувати правові позиції.
ПК–16.	Здатність виявляти проблеми у правовому регулюванні на різних етапах розвитку держави і права, виявляти шляхи їх вирішення.
ПК–17.	Навички логічного, критичного і системного аналізу історико-правових документів.

ПК–18.	Здатність до критичного та системного аналізу історико-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності
--------	--

Експлікація загальних і спеціальних компетентностей визначається в карті предметних компетентностей (Додаток 1)

1.7. Перелік результатів навчання здобувача вищої освіти:

РН НД– 1.1.	Здійснювати критичний і системний аналіз правових явищ та процесів Стародавнього Світу та періоду Середніх віків.
РН НД– 1.2.	Пояснювати природу й зміст основних правових інститутів в країнах Стародавнього Світу та феодального права.
РН НД– 1.3.	Характеризувати повноваження органів публічної влади в країнах Стародавнього Світу та в період Середніх віків
РН НД– 1.4.	Визначати правовий статус, особисті та майнові права населення в країнах Стародавнього Сходу, в Римській державі та в період феодалізму.
РН НД– 1.5.	Розкрити механізм формування виборних органів влади в Стародавній Греції, Римській державі та в період феодалізму.
РН НД– 1.6.	Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз правових документів країн Стародавнього Світу та феодального права.
РН НД– 2.1.	Демонструвати знання і розуміння історичних особливостей формування принципів та стандартів у межах різних правових галузей англосаксонської та континентальної правових систем.
РН НД– 2.2.	Здійснювати критичний і системний аналіз правових явищ та процесів в умовах формування буржуазної держави.
РН НД– 2.3.	Пояснювати природу й зміст основних правових інститутів буржуазного права ХІХ ст. в Англії, Франції, Німеччині.
РН НД– 2.4.	Характеризувати зміни в державному ладі та повноваження органів публічної влади в умовах формування буржуазної держави.
РН НД– 2.5.	Визначати правовий статус, особисті та майнові права населення, правосуб'єктність юридичних осіб в умовах формування буржуазної держави (ХVІІ–ХІХ ст.)
РН НД– 2.6.	Проаналізувати феномен конституціоналізму у сфері державного і суспільного буття в умовах формування буржуазної держави (ХVІІ–ХІХ ст.)
РН НД– 2.7.	Визначати зміст першого покоління прав і свобод людини і громадянина в умовах формування буржуазної держави (ХVІІІ–ХІХ ст.)
РН НД– 2.8.	Розкрити механізм легітимації політичної влади і місцевого самоврядування в умовах формування буржуазної держави (ХVІІ–ХІХ ст.)
РН НД– 2.9.	Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз правових документів буржуазних революцій, джерел конституційного, цивільного та кримінального права ХІХ ст. в Англії, США, Франції та Німеччині.
РН НД– 3.1.	Демонструвати знання і розуміння історичних особливостей формування міжнародного та європейського права.

РН НД– 3.2.	Здійснювати критичний і системний аналіз правових явищ та процесів провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
РН НД– 3.3.	Пояснювати природу й зміст основних змін у праві провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
РН НД– 3.4.	Характеризувати повноваження органів публічної влади та основні зміни в державному ладі провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
РН НД– 3.5.	Визначати ключові зміни в правовому статусі населення та юридичних осіб провідних країн світу у ХХ ст.
РН НД– 3.6.	Проаналізувати ключові зміни в конституційному ладі провідних країн світу у ХХ ст.
РН НД– 3.7.	Визначати зміст другого та третього покоління прав і свобод людини і громадянина у ХХ ст.
РН НД– 3.8.	Розкрити механізм легітимації політичної влади і місцевого самоврядування провідних країн світу у ХХ ст.
РН НД– 3.9.	Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз міжнародних правових документів та правових джерел провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Експлікація результатів освоєння навчальної дисципліни і результатів навчання за спеціальністю і спеціалізацією освітньо-професійної програми визначається в карті результатів навчання, сформульованих у термінах компетентностей (Додаток 2).

1.8. Модулі програми навчальної дисципліни.

Модуль 1. Предмет історії держави і права зарубіжних країн, держава і право стародавнього світу та середніх віків.

Модуль 2. Держава і право Нового часу.

Модуль 3. Держава і право Новітнього часу.

Експлікація модуляризації компетентнісно-орієнтованої програми навчальної дисципліни визначається у матриці зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання та предметними компетентностями (Додаток 3).

2. Опис навчальної дисципліни (навчальні одиниці)

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЕКТС: 5	Рівень освіти – перший(бакалаврський)/)	Обов'язкова Модуль 1
Кількість модулів: 3	Галузь знань – 08 «Право»	Лекції: 10 Семінарські заняття: 10
Загальна кількість годин: 150	Спеціальність – 081 «Право»	Самостійна робота: 26 Модуль 2

Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-8, самостійної роботи студента – 4-8.		Лекції: 18 Семінарські заняття: 18 Самостійна робота: 40 Модуль 3 Лекції: 8 Семінарські заняття: 12 Самостійна робота: 8 Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит).
--	--	---

2. Зміст програми навчальної дисципліни

МОДУЛЬ І. ПРЕДМЕТ ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН, ДЕРЖАВА І ПРАВО СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ ТА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

Предмет науки «Історія держави і права зарубіжних країн» та її місце в системі юридичних наук. Методологія історії держави і права та методика викладу і вивчення. Загальнолюдські і загальнодемократичні цінності в історії держави і права зарубіжних країн. Огляд літератури з історії держави і права зарубіжних країн. Основні теоретичні напрямки історико-правової науки. Періодизація курсу історії держави і права зарубіжних країн.

Держава і право Стародавнього світу

Держава і право Стародавнього Сходу. Загальні закономірності виникнення держав Стародавнього Сходу, ключові риси їх державного ладу. Поняття східної теократії, її основні елементи. Утворення держави в Єгипті. Стародавній Вавилон та інші міста-держави Месопотамії. Державний лад давньосхідних Індії та Китаю. Виникнення та розвиток давньосхідного права, його зв'язок з релігією. Джерела права: Закони царя Хаммурапі, Закони Ману, Фацзін. Конфуціанство і легізм Стародавнього Китаю.

Правове оформлення соціальної диференціації в давньосхідних державах. Давньосхідна община. Кастовий лад в країнах Стародавнього Сходу: авілум і мушкенум Стародавнього Вавілоу, система варн Стародавньої Індії. Правове становище рабів. Право власності. Особливості права власності на землю в країнах Стародавнього Сходу. Правове регулювання договірних відносин.

Особливості договору позики в Індії та Вавилоні. Шлюбно-сімейне право. Злочини і покарання. Судовий процес.

Держава і право античного світу. Виникнення давньогрецьких держав Афіни та Спарта, особливості їх державного ладу. Реформи Тезея в Афінах. Синоїкізм. Реформи Солона і Клісфена. Демократизація державного ладу Афін у V ст. до н.е. Центральні органи Афінської держави: народні збори, рада п'ятисот, геліея, ареопаг. Занепад афінської демократії. Військово-аристократичний характер політичної організації Спарти, органи влади: архагети, герусія, народні збори. Ефорат. Джерела права: Закони Драконта і Солона в Афінах, Закони Лікурга в Спарті. Правове становище населення, статус ілотів Спарти. Власність і обмеження в розпорядженні нею. Право зобов'язань. Шлюбно-сімейне право. Злочини і покарання.

Виникнення Римської держави, періодизація її розвитку. Реформа Сервія Тулія. Встановлення аристократичної республіки. Передумови переходу від республіки до імперії. Диктатура Сули. Перший і другий триумвірати. Зміни в державному ладі Риму в період принципату та домініату. Реформи Диоклетіана та Костянтина. Судоустрій. Поділ імперії на Західну і Східну. Падіння Західної Римської імперії.

Основні етапи розвитку римського права: найдавніший, класичний і посткласичний періоди. Поділ права на публічне і приватне. Джерела римського права. Квіритське (цивільне) право. Закони XII таблиць. Едікти магістратів. Преторське право. «Право народів». Імператорські конституції. Роль римських юристів у правотворчості. Правовий статус особи за римським правом, його елементи. Патриції та плебеї. Форми шлюбу та правове становище жінки у шлюбі. Правове становище рабів в Римській державі. Пекулій та колонат. Право власності та інші речові права. Класифікація речей. Способи набуття та захисту права власності. Права на чужі речі (сервітут, узус, узуфрукт, суперфіцій, емфітевзис). Підстави виникнення зобов'язань. Класифікація договорів. Договір позики та позички. Злочини і покарання за

римським правом. Еволюція форм цивільного процесу: легісакційний процес, формулярний і екстраординарний.

Держава і право середніх віків

Формування феодальної держави і права в країнах Європи. Основні закономірності виникнення й розвитку феодальної держави і права в Європі. Феодальне право на землю та феодальна ієрархія. Сутність сюзеренітету-васалітету. Форми селянської залежності. Етапи розвитку феодальної держави. Ранньофеодальна монархія. Виникнення держави у франків. Держава франків при Меровінгах і Каролінгах. Королівська влада і центральні органи управління. Адміністративні та судові права феодалів. Реформа Карла Мартела. Розпад франкської імперії та утворення феодальної держави в Німеччині та Франції. Верденський договір 843 р. Виникнення держави у англосаксів, зародження місцевого самоврядування. Нормандське завоювання 1066 р. Англії та його значення для подальшого суспільного і політичного розвитку країни. Реформи Генріха II. Посилення королівської влади в Англії. Утворення «Священної Римської імперії» в Німеччині. Політична децентралізація Франції та Німеччини. Утворення феодальної державності у південних та західних слов'ян. Джерела ранньофеодального права. «Варварські правди». Французькі збірники кутюмів. Саксонське і Швабське зеркала в Німеччині. Болгарський «Закон судний людям» 865 р. «Польська правда» Розвиток королівського законодавства. «Книга страшного суду». Злочини і покарання. Обвинувально-змагальна форма процесу і розшуковий (інквізиційний) процес.

Станово-представницька монархія в країнах Європи. Формування трьох основних станів: духовенства, дворянства і городян. Суспільно-політична боротьба в Англії в кінці XII – на початку XIII ст. Велика хартія вольностей 1215 р. Утворення англійського парламенту. Організація місцевого самоврядування та еволюція судової системи в Англії. Політичне об'єднання Франції та посилення королівської влади. Генеральні штати, їх структура, компетенція. Центральне і місцеве управління Франції. Збереження політичної

роздробленості феодальної Німеччини. «Золота булла» 1356 р. та її реакційна роль. Станово-представницька монархія в Чехії та Польщі. Виникнення і розвиток міст. Боротьба за міське самоврядування. Міські республіки: Генуя, Флоренція, Ганзейський союз. Цехи і гільдії. Братства. Суд.

Абсолютна монархія в країнах Західної Європи. Соціально-економічний розвиток країн Західної Європи у XV – XVII ст. Зародження абсолютизму. Зростання буржуазії. Класичний абсолютизм Франції. Реформи кардинала Рішельє. Правління Людовіка XIV та створення бюрократичного апарату. Накази в «запечатаних конвертах». Організація постійної армії та поліцейської служби. Суд. Незавершений характер абсолютизму в Англії. Взаємовідносини короля і парламенту. Таємна рада та Зоряна палата. Реформація та її наслідки. Міське самоврядування. Особливості військової організації. Судова система. Селянська війна 1525 р. в Німеччині. Збереження політичної роздробленості Німеччини. Князівський абсолютизм. Піднесення курфюрстів. Реформація та її наслідки.

Основні риси феодального права в країнах Західної Європи. Партикуляризм. Статутне право. «Кароліна» 1532 р. в Німеччині. Французький ордонанс 1670 р. Канонічне право. Римсько-католицька церква в країнах Західної Європи. Інквізиція. Розвиток міського права. Статути вільних міст, цехів і купецьких гільдій. Магдебурзьке право. Рецепція римського права в Західній Європі. Особливості феодального права Англії. «Загальне право» і «право справедливості». Статутне право. Класифікація злочинів згідно з англійським правом. «Криваве законодавство» періоду абсолютизму.

Феодальна держава і право в країнах Азії та Африки. Основні закономірності виникнення і розвитку феодальної держави і права Азії та Африки. Традиційний характер суспільно-політичного життя і форм держави. Вплив релігії на соціальну і політичну структуру. Перехід до феодалізму в Індії та Китаї. Виникнення феодального суспільства і феодальної держави в Японії. Імператорська влада в Китаї. Державний лад феодальної Індії. Делійський султанат. Державна структура імперії Великого Могола. Державний лад

ранньофеодальної Японії. Імператорська влада. Встановлення сьогунату. Органи центрального і місцевого управління. Утворення Арабського халіфату, організація державної влади. Арабські завоювання в Західній Європі. Кордовський халіфат. Середньовічні держави Африки: Гана, Малі, Сонгай, міста-держави Хауса. Центральні і місцеві управління.

Джерела та основні інститути феодального права країн Азії. Особливості становлення і розвитку мусульманського права, його джерела. Коран. Сунна. Іджма. Право власності. Види договорів. Шлюбно-сімейне право. Злочини і покарання. Право середньовічних африканських держав.

МОДУЛЬ II. ДЕРЖАВА І ПРАВО НОВОГО ЧАСУ

Зміни в державному ладі провідних країн світу в період Нового часу. Основні закономірності переходу від феодального ладу до буржуазного. Різноманітність шляхів і форм утвердження буржуазної державності і буржуазного права. Причини і передумови буржуазних революцій в Англії, Франції, Німеччині і Північній Америці. Основні завдання буржуазних революцій та їх рушійні сили. Підсумки і наслідки буржуазних революцій в Англії, Франції, Німеччині і Північній Америці.

Формування буржуазної держави в Англії. Буржуазна революція 1640 – 1658 рр. в Англії. Політичні течії в революції. Довгий парламент. Три етапи революції. Встановлення конституційної монархії. Перерозподіл власності. Проголошення республіки. Протекторат Кромвеля. «Знаряддя управління» 1653 р. Система органів влади і управління за часів протекторату. Військова диктатура Кромвеля. Реставрація Стюартів. Формування буржуазної конституційної монархії в Англії. «Славна революція» 1688 р. Білль про права 1689 р. та Акт про облаштування 1701 р. Основні принципи британського парламентаризму. Оформлення державного механізму буржуазної конституційної монархії. Конституційні прецеденти в Англії. Утворення Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Вибірчі реформи 1832 р. і 1867 р. Консерватори (торі) і ліберали (вігі). Подальший

розвиток державних структур. Реформи місцевого самоврядування. Судова реформа 1875 р. Основні зміни в політичній системі Англії в останній чверті XIX ст. Колоніальні володіння Англії. Організація управління колоніями. «Завойовані» колонії та «переселенські». Домініони. Акт про дійсність колоніальних законів 1865 р. Імперські конференції. Акти про управління Індією. Акт про Британську Північну Америку 1867р.

Утворення Сполучених Штатів Америки та їх державно-правовий розвиток у XIX ст. Революція 1775 – 1787 рр. у Північній Америці. Початок війни англійських колоній за незалежність. Лоялісти. Декларація незалежності Сполучених Штатів Америки 1776 р. Другий етап революції. Статті конфедерації і вічного союзу 1781 р. Мир з Англією 1783 р. – початок третього етапу революції. Повстання Д. Шейса. Розробка і прийняття Конституції США 1787 р. Біль про права 1791 р. Розвиток США наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст. Міссурійський компроміс 1820 р. Другий Міссурійський компроміс 1850 р. Громадянська війна 1861 – 1865 рр. Законодавчі акти уряду А. Лінкольна: Гомстед акт 1862 р. та Прокламація про звільнення рабів. Перемога Півночі. Реконструкція Півдня. Еволюція державного ладу. XIII–XV поправки до Конституції США. Зростання централізації. Посилення ролі Верховного Суду США. Еволюція державного ладу США у другій половині XIX століття. Конгрес. Президент США. Місцеве управління. Збройні сили. Поліція. Судова система США.

Формування буржуазної держави у Франції. Велика французька революція 1789 – 1794 рр. Державно-правові ідеї Вольтера, Ж.-Ж. Руссо, Ш. Монтеск'є. Три основні етапи революції. Установчі збори. Декларація прав людини і громадянина 1789 р. Конституція 1791 р. Втілення принципу розподілу влади. Законодавство конституціоналістів. Жирондистська республіка. Диктатура якобінців. Революційний уряд. Конвент та його комітети. Революційний трибунал. Армія. Соціально-економічні заходи якобінців. Аграрне та робітниче законодавство. Переворот 9-го термідора і термідоріанська реакція. Конституція 1795 р. Уряд Директорії. Переворот

Наполеона Бонапарта 18 брюмера (1799 р.). Конституція 1799 р. Консулат. Імперія Наполеона I. Створення централізованого бюрократичного апарату. Основні риси бонапартизму. Реставрація монархії Бурбонів. Хартія 1814 р. Липнева революція і Хартія 1830 р. Революція 1848 р. і проголошення Другої республіки. Конституція 1848 р. Державний переворот Луї Бонапарта (1851 р.) і Конституція 1852 р. Державний лад Другої імперії. Армія і поліція в системі бонапартизму. Революція 18 березня 1871 р. Проголошення Паризької комуни. Декларація «До французького народу» 19 квітня 1871 р. Державний лад Паризької комуни та принципи її організації. Соціально-економічні заходи Паризької Комуни. Виникнення Третьої республіки у Франції. Партії і політична боротьба після загибелі Комуни. Конституційні закони 1875 р. Судова система Франції у XIX ст. Розвиток французької колоніальної імперії після Великої французької революції. Організація управління колоніями. Реформа управління Алжиром.

Зміни в державному ладі країн Центральної та Південно-Східної Європи у XIX ст. Буржуазна революція 1848 – 1849 рр. в Німеччині, її причини і передумови. Революційні виступи в Австрії та Пруссії. Франкфуртський парламент і Конституція 1849 р. Об'єднання Німеччини через Пруську монархію. Створення Німецької імперії, її державний лад за Конституцією 1871 р. Панування Пруссії в Німецькій імперії. Дуалістична монархія в Австро-Угорщині. Становлення національних держав у Південно-Східній Європі. Утворення Румунського королівства. Конституція 1866 р. Виникнення Сербської держави. Утворення Болгарської держави. Тирнівська конституція 1879 р.

Іспанська та португальська колоніальні імперії у XVII – XIX ст. Колоніальні завоювання в Латинській Америці. Конституційна нестабільність в Іспанії та її колоніях. Буржуазні революції в Іспанії у XIX ст. Конституції Іспанії 1812 р., 1837 р., 1845 р., 1869 р. та 1876 р. Кауділізм. Португальська революція 1830 р. Конституція 1822 р. Розвиток латиноамериканських держав у XIX ст. Визвольна війна 1810 – 1826 рр. Перші конституції

латиноамериканських держав. Встановлення монархії у Бразилії. Конституція 1824 р. Проголошення республіки в Бразилії у 1889 р.

Зміни в державному ладі країн Азії в XIX ст. Реставрація Мейдзі – початок революційних перетворень в Японії. Буржуазні реформи 70-80-х рр. XIX ст. Зміни в політичній системі Японії. Виникнення політичних партій. Конституція 1889 р. Створення буржуазної системи управління. Збереження в державному апараті феодальних установ і традицій. Велика селянська війна 1850 – 1864 рр. у Китаї. Криза політичної системи. Рух за введення конституційного правління наприкінці XIX ст. «400 днів» реформ. Три принципи Сунь Ятсена. Сінхайська революція 1911 р. Повалення Маньчжурської династії Цинь. Проголошення республіки.

Виникнення буржуазного права. Буржуазні революції XVII – XIX ст. і виникнення нових буржуазних правових систем. Сутність буржуазного права та його принципи. Англосаксонська та континентальна (романо-германська) правова сім'я. Розвиток буржуазного законодавства про працю. Закони про робітників та бідних в Англії. Законодавство про працю в США. Становище профспілок. Закон Ле-Шапельє 1791 р. у Франції. Законодавство 1884 р. про робітничі спілки. Закон про соціальне страхування 1883 р. в Німецькій імперії.

Англосаксонська система права, її джерела та особливості. Поступова трансформація феодального права Англії в буржуазне. Створення в Англії основних інститутів цивільного буржуазного права. Джерела цивільного права: «загальне право» і «право справедливості». Англійська доктрина судового прецеденту. Статутне право. Збереження феодальної форми та архаїчних правових інститутів. Поділ власності на «реальну» та «особисту». Довірча власність (траст). Впровадження буржуазних принципів у традиційну англійську доктрину договору. Деліктне право та його особливості. Правовий статус торговельних компаній. Сімейне право. Специфічна система судових позовів. Становлення і розвиток буржуазного кримінального права в Англії. Збереження феодальних кримінально-правових норм. Тричленна система злочинів. «Habeas corpus act» 1679 р. Лібералізація каральної політики.

Поширення англосаксонської системи права в країнах Британської колоніальної імперії. Вплив англосаксонської системи на виникнення і розвиток буржуазного права в США.

Континентальна система буржуазного права. Основні закономірності її встановлення. Радикальне скасування у Франції старих феодальних правових інститутів та розробка нової правової системи. Джерела цивільного права Франції. Цивільний кодекс Наполеона 1804 р., його структура та основні інститути Торговельний кодекс Франції 1807 р. Австрійський цивільний кодекс 1811 р. Саксонське цивільне уложення 1863 р. Розробка і прийняття Німецького цивільного уложення 1896 р., його структура, особливості. Торговельний кодекс Японії 1899 р. Основні інститути цивільного права в країнах континентальної системи права. Рівність перед законом, недоторканність приватної власності, свобода договору, рівність сторін у договорі, його обов'язковість. Нові принципи сімейного права Цивільний шлюб. Виникнення буржуазного кримінального права. Декрети революції та Кримінальний кодекс Франції 1791 р. Кримінальний кодекс Франції 1810 р. Імперський кримінальний кодекс Німеччини 1871 р. Кримінальний кодекс Японії 1880р.

Модуль III. ДЕРЖАВА І ПРАВО НОВІТНЬОГО ЧАСУ

Реформування державного ладу Великої Британії. Розвиток двопартійної системи. Консерватори і ліберали. Посилення лейбористської партії. Акт про парламент 1911 р. Виборчі реформи 1918 р. і 1928 р. Акт про народне представництво 1948 р. та реформа парламенту 1949 р. Посилення ролі кабінету. Делеговане законодавство. Лейбористські уряди. Поліцейські та судові органи. Обмеження місцевого самоврядування. Закон 2011 р. про престолонаступництво.

Сполучені Штати Америки. Розвиток державно-монополістичного капіталізму. Державне регулювання ринкових відносин. «Новий курс» президента Рузвельта і його основні заходи: відбудова банківсько-фінансової

системи, відбудова промисловості, аграрна політика, боротьба з безробіттям. Двопартійна система США. Демократизація виборчого права. XIX, XXIV і XXVI поправки до Конституції. Закон про виборчі права 1965 р. Верховний Суд США. Зміни в політичному режимі Сполучених Штатів після Другої світової війни.

Реформування державного ладу Франції. Третя республіка у Франції після Першої світової війни. Багатопартійність. Лівий блок і Національний блок. Робітничі партії. Фашистські організації. Народний фронт 1934 – 1938 рр. Уряд народного фронту. Державний механізм Третьої республіки. Франція у Другій світовій війні. Кінець Третьої республіки. Референдуми 21 жовтня 1945 р. і 5 травня 1946 р. Четверта республіка у Франції. Конституція 1946 р. та її перегляд. Військовий заколот 1958 р. в Алжирі. Уряд генерала де Голля. Утворення П'ятої республіки. Державний лад Франції за Конституцією 1958 р. Реформування адміністративно-територіального устрою. Кримінальна поліція Франції. Суд.

Антидемократичні режими в країнах Європи у XX ст. Листопадова революція 1918 р. та її наслідки. Державний лад Німеччини за Веймарською конституцією 1919 р. Німецькі партії та політична боротьба. Встановлення нацистської диктатури. Зміни в державному ладі у зв'язку з приходом до влади нацистської партії. Фюрер, рейхстаг, імперська канцелярія. Каральні органи. Поразка Німеччини у Другій світовій війні. Потсдамські угоди. Утворення ФРН та НДР. Боннська Конституція 1949 р. Утворення єдиної німецької держави (1990 р.). Італія на початку XX ст. Економічна і політична криза після закінчення Першої світової війни. Розвиток фашистського руху. «Похід на Рим» фашистських загонів у жовтні 1922 р. Встановлення фашистської диктатури. Виняткові закони 1926 – 1927 рр. Одержавлення фашистської партії. Принципи корпоративної системи. Хартія праці 1927 р. Каральні органи. Італія після Другої світової війни. Конституція Італії 1947 р.

Революція 1910 р. в Португалії та встановлення республіки. Встановлення авторитарного режиму «Нової держави» в ході військового

перевороту в Португалії 1926 р. Повалення авторитарного режиму. Конституція Португалії 1976 р. Проголошення республіки в Іспанії в 1931 р. Встановлення антидемократичного режиму Франко в Іспанії (1939 р.) Відновлення конституційної монархії в Іспанії у 1975 р. Конституція Королівства Іспанії 1978 р.

Виникнення після Першої світової війни національних держав у Чехословаччині, Угорщині, Югославії, Болгарії. Утворення незалежної Польської Республіки. Конституційне самовизначення Болгарії. Мала Конституція Польщі 1919 р. Конституція Румунії 1923 р. Тимчасова конституція Чехословаччини 1918 р. Відовданська Конституція Югославії 1921 р. Державні перевороти і встановлення авторитарних режимів у Югославії, Болгарії, Угорщині. Антидемократична Конституція Польщі 1935 р. Політичний режим Антонеску в Румунії. Характер і форми революцій середини 40-х рр. ХХ ст. у країнах Центральної та Південно-Східної Європи. Встановлення народно-демократичної влади. Будівництво нового державного апарату. Конституційне законодавство. Особливості соціально-політичного розвитку європейських країн народної демократії. Деформація економіки та суспільно-політичного ладу. Криза системи «реального соціалізму». Демократичні революції 1989 – 1990 рр. і демонтаж адміністративно-бюрократичної системи управління. Напрямки економічних перетворень. Утворення незалежних Чеської та Словацької держав.

Зміни в державному ладі ключових країн Азії. Японія в період між двома світовими війнами. Мілітаризація суспільства. «Нова політична структура» і «Нова економічна структура». Збереження монархічної влади. Каральні органи. Японська держава після Другої світової війни. Перебудова суспільно-економічних засад. Конституція Японії 1947р. Початок демократичної революції в Китаї. Період громадянських революційних війн. Утворення Китайської Народної Республіки. Конституція КНР 1954 р. Основний закон 1975 р. і Конституція 1978 р. Конституція КНР 1982 р.

Розпад колоніальних імперій та утворення нових незалежних держав.

Криза колоніальної системи після Першої світової війни. Розпад Британської колоніальної імперії. Імперські конференції 1926 р. і 1930 р. Вестмінстерський статут 1931 р. Підйом національно-визвольної боротьби в Індії після Першої світової війни. Політичні та правові ідеї гандизму. Колоніальна політика Великої Британії. Конституції 1919 р. і 1935 р. Новий підйом національно-визвольної боротьби в колоніях після Другої світової війни. Утворення Республіки Індії. Акт про незалежність Індії 1947 р. й утворення двох домініонів. Конституція Індії 1949 р. Проголошення Республіки Індія 1950 р., її державний лад. Британська співдружність націй. Криза Французької колоніальної імперії, зміни в її структурі після прийняття Конституції Франції 1946 р. Створення Французького Союзу. Спілка сімнадцяти африканських колоній. Проголошення незалежності Алжиру в 1962 р. Національно-визвольні революції у країнах Арабського Сходу. Національна революція в Єгипті. Конституції 1956 р. і 1971 р. Боротьба за національну незалежність Сирії та Лівану. Піднесення національно-визвольного і демократичного руху в Латинській Америці.

Основні риси розвитку права у XX ст. – на початку XXI ст.

Розвиток окремих галузей права у XX ст. Суб'єкти права. Статус фізичної та юридичної особи. Правові форми організації монополістичного капіталу. Контрольний пакет акцій. Патентні картелі. Антитрестівське законодавство. Еволюція права власності. Право зобов'язань. Нові види договорів. Договори приєднання. Державно-адміністративне втручання у сферу договірних відносин. Цивільний і Торговельний кодекси Франції. Прогресивні нововведення в сімейному праві. Правове становище заміжньої жінки. Шлюбні контракти. Соціальне законодавство. Становище професійних спілок. Право на страйк. Закон Вагнера 1935 р. і Закон Тафта-Хартлі 1947 р. у США. Закон «Про відносини в промисловості» 1971 р. у Великій Британії. Зміни у кримінальному праві. Кримінальний кодекс США 1909 р. Кримінальний кодекс Японії 1907 р. Удосконалення пенітенціарної системи. Кримінальне законодавство про

політичні злочини. Закон США про внутрішню безпеку 1950 р. (Закон Маккарена-Вудда). Кримінальний кодекс Франції 1992 р.

Нові тенденції у розвитку правових систем. Поява нових галузей законодавства і комплексних галузей права. Вплив міжнародних правових норм на внутрішнє право окремих держав. Заснування Організації Об'єднаних Націй. Статут ООН. Загальна Декларація Прав Людини 1948 р. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Європейський Союз, його правова природа та історія формування. Нормотворча діяльність ЄС. Правничі та судові органи ЄС. Правові засади економічної інтеграції ЄС. Спільна торговельна та митна політика. Гармонізація податкового законодавства ЄС. Гармонізація антимонопольного та конкурентного законодавства. Правові засади регіональної та міграційної політики ЄС. Активізація кодифікаційної діяльності у Франції та США. Практика консолідованих законів у Великій Британії.

4. Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

4.1. Форми організації освітнього процесу та види навчальних занять.

- форми організації освітнього процесу: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи;
- види навчальних занять: лекції, семінарські заняття, індивідуальні заняття, консультації.

4.2. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.

Самостійна робота студентів з історії держави і права зарубіжних країн передбачає самостійне оволодіння ними частиною навчального матеріалу, який включено до програми навчальної дисципліни. Самостійна робота студента забезпечується навчально-методичними засобами: підручником, фаховою монографічною і періодичною літературою, рекомендованою кафедрою, навчальними та методичними посібниками, методичними завданнями для самостійної роботи. Опанування студентами тем самостійної роботи, що

затверджені кафедрою історії держави і права України та зарубіжних країн, може виконуватися у бібліотеці, комп'ютерних аудиторіях, а також у домашніх умовах. Самостійна робота також може включати в себе участь студентів у роботі студентського наукового гуртка (проблемної групи) історії держави і права, студентських конференціях, конкурсах, написання наукових доповідей чи есе.

4.3. Освітні технології та методи навчання

Основними методами вивчення є: історичний; порівняльно-історичний; системно-структурний; статистичний. Виходячи із призначення, спрямованості та технологічності їх застосування доцільним є застосування методів навчання таких як: словесні; наочні; практичні; евристичні; частково-пошукові; дослідницькі; експериментальні; методи проблемного викладання; методи проекту; методи колективної розумової діяльності; методи самостійної роботи; імітаційні методи тощо.

4.4. Форми педагогічного контролю та система оцінювання якості сформованих компетентностей за результатами засвоєння навчальної дисципліни

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Історія держави і права зарубіжних країн» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу з навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких *засобів*: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, вирішення практичних завдань, підготовка і захист реферату за ініціативи студента, контрольна робота.

У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за наступною шкалою (0,3, 0,7, 1). За результатами семінарських занять із кожного з трьох модулів розраховується підсумкова сума балів.

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу з навчальної дисципліни здійснюється також шляхом контрольного тестування (три контрольні роботи у формі тестів). Максимальна оцінка з кожного тестування становить 6 балів.

Протягом семестру студенти виконують завдання для *індивідуальної роботи* (підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Максимальна кількість балів за індивідуальну роботу – 2 бали.

Формою *підсумкового контролю* знань студентів з дисципліни є іспит.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль						Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка знань
Семінарські заняття			Тестування					
Модуль № 1	Модуль № 2	Модуль № 3	№ 1	№ 2	№ 3			
max 5	max 9	max 6	max 6	max 6	max 6	max 2	max 60	max 100

Критерії оцінювання з дисципліни «Історії держави і права зарубіжних країн»

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на семінарському занятті	Max 1	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	0,7	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	0,3	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Тестування	Max 6	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з тем, можливі окремі несуттєві недоліки.
	5	Результати опрацювання матеріалу високі, але існує незначна кількість несуттєвих помилок.
	3-4	Добре засвоєння матеріалу з тем, але є окремі помилки.
	2	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	1	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Оцінка індивідуальної роботи студента	Max 2	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки. Допускають незначні помилки.
	1	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість і самостійність у дослідженні. Немає висновків або висновки не

		мають самостійного характеру.
	Min 0	Тема розкрита частково; численні (до 80%) компіляції тексту з інших джерел та інтернету з посиланням на них; значна кількість граматичних та стилістичних помилок; основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи.
Іспит	Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в інноваційних наукових доктринах і концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної й додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни і використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури й знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань із дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки і суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знаннях певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	Min 0	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Історії держави і права зарубіжних країн» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перекладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

4.5. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Література

Основна література

1. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л.М. Маймескулов та ін.; за ред. Л.М. Маймескулова. Харків: Право, 2011. 520 с.
2. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній Новий час) / за ред. Б.Й. Тищик. Львів, Світ, 2006. 696 с.
3. Історія держави і права зарубіжних країн у схемах / уклад. С.І. Власенко та ін. Харків: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого, 2007. 35 с.
4. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія; за ред. В.Д. Гончаренка. Київ: Ін Юре, 2002. 716 с.
5. Історія держави і права зарубіжних країн: правові джерела; упоряд. Г. І. Трофанчук. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 352 с.

6. Історія держави і права зарубіжних країн: підруч. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Бандурки; Бандурка О.М., Швець Д.В., Бурдін М.Ю., Головка О.М. та ін. Харків: Майдан, 2020. 618 с.

7. Бостан Л. М., Бостан С. К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: навч. посібник. Київ: Центр навч. літ., 2008. 730 с.

8. Глиняний В. П. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посіб. / 5-те вид., перероб. і допов. Київ: Істина, 2005. 768 с.

9. Грубінко А. В. Історія держави і права зарубіжних країн та римське право: навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2019. 384 с.

10. Калашников В. М. Еволюція інститутів держави і права у північноамериканських колоніях європейських країн (XVII– XVIII сторіччя). Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1999. 263 с.

11. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. 6-те вид., допов. Київ: Атіка, 2007. 624 с.

12. Орач Є. М., Тищик Б. Й. Римське приватне право: академічний курс: підручник. Київ: Ін Юре, 2012. 392 с.

13. Основи римського приватного права: підручник; за заг. ред. В.І. Борисової, Л.М Баранової. Харків: Право, 2008. 224 с.

14. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Ін Юре, 2003. 584 с.

15. Страхов М. М. Історія держави і права Стародавнього Світу. Харків: УЮА, 1994. 60 с.

16. Страхов М. М. Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і в Північній Америці. Київ: НМК ВО, 1991. 90 с.

17. Трофанчук Г. І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 400 с.

18. Федоров К. Г. Історія держави і права зарубіжних країн. Київ: Вища шк., 1994. 464 с.

19. Харитонов Е. О. Римське приватне право: конспект лекцій, практикум. Харків: Одісей, 2000. 272 с.
20. Хома Н. М. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. Львів: «Новий Світ-2000», 2008. 480с.

Додаткова література

1. Бондаренко Н. О. Ідейні підґрунтя конституції США 1787 року як основа стабільності суспільно-політичного ладу Американської держави. *Право і Безпека*. 2017. № 2. С. 18–22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2017_2_5.
2. Васильєв Є. О. Становлення правового регулювання охорони прав інтелектуальної власності на літературні та художні твори в країнах Європи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №12. С.21-27. <http://www.lsej.org.ua/>
3. Гринько С. Д. Система зобов'язань за римським приватним правом та її рецепція в Україні. *Університетські наукові записки*. 2008. № 4. С. 104–108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2008_4_21
4. Долматова Н. Особливості встановлення протекторату Кромвеля й поява. «Знаряддя управління» 1653 р. в Англії. *Юридичний вісник*. 2017. № 2. С. 206–212. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2017_2_34.
5. Європейський Союз: загальна інформація, організаційна структура, правова система: словник-довідник; уклад. Кононенко Ю.С., Лубко І.М. Черкаси, 2019. 290 с.
6. Загуменна Ю., Іванов С. Середньовічні держава і право країн Європи та Азії. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. Бандурки. Харків: Майдан, 2020. С. 151–194.
7. Каюк Д. Г. Нарис історії права стародавнього сходу. *Право і суспільство*. 2011. № 2. С. 39–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2011_2_10
8. Кирилюк Н. Принцип суверенної рівності держав в період Стародавнього Світу та період Середніх віків. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 224–227.

9. Кириченко В. Ідеї, що правлять світом, – Велика хартія вольностей. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2020. № 3(13). С. 5–12.
10. Логвиненко Є.С. Покарання військових в античних державах. *Право і безпека*. 2017. № 1 (64) С. 31–35.
11. Логвиненко, Євгенія. Смертна кара у Стародавньому Єгипті. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 6. С. 225–229.
12. Муравйов К. Досвід США та Великобританії щодо реалізації державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та можливості його використання в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 1. С. 193–197. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgip_2017_1_37.
13. Папенко Н., Папенко Є. Отто фон Бісмарк та створення єдиної Німецької імперії. *Етнічна історія народів Європи*. 2018. Вип. 54. С. 109–117. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eine_2018_54_19.
14. Пилицук О. О. Зародження і розвиток права в давньому Римі (середина VIII – VI ст. до н.е.). *Історія науки і техніки*. 2018. Т. 8, Вип. 1. С. 179–190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ictnt_2018_8_1_20.
15. Пономарьова Г.П., Бондаревич М.П. Історія становлення й розвитку делегованого законодавства: досвід Великої Британії, Франції, США. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. №6. С. 115–123.
16. Сирко М. Роль та значення цивільного кодексу Франції 1804 року у загальноєвропейському процесі кодифікації цивільного законодавства. *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2017. Вип. 65. С. 40–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2017_65_7.
17. Стеценко Н. С. Виникнення земельних законів у країнах Західної Європи у найдавніший період. *Форум права*. 2017. № 4. С. 238–246. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_4_39.
18. Стеценко Н. С. Еволюція земельних відносин та їх правове регулювання у XVIII – на початку XX ст. у США. *Порівняльно-аналітичне право*: електрон. наук. фах. вид. 2020. С. 61–68. URL : http://www.pap.in.ua/4_2017/9.pdf.
19. Тищик Б. Конституція Сполучених Штатів Америки – перша діюча

конституція світу (до 230-річчя основного закону США). *Вісник Львівського університету*. Серія юридична. 2017. Вип. 65. С. 56–65. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_yu_2017_65_9.

20. Утвенко В. В. Особливості формування бюрократичного апарату у Стародавньому Китаї. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 312013. № 3. С. 167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2013_3_31.

21. Утвенко В. В. Формування державного апарату в Стародавньому Вавилоні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 1. С. 153–157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2015_1_34

22. Фоварк-Коссон Бенедікт. Історія реформи французького договірного права. *Право України*. 2019. № 2. С. 216–225.

23. Харитонов Є. О. Формування концепції німецького цивільного кодексу (BGB) та її вплив на розвиток цивілістичної думки в Україні. *Наукові праці Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2013. Т. 13. С. 260–270. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nponyua_2013_13_28.

24. Чувпило О. О. Індійський національний конгрес на шляху до незалежності (1941–1947 рр.). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія : Історія. 2017. Вип. 53. С. 191–204. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIS_2017_53_20.

25. Шигаль Д. А., Кузуб О. О. «Велика яса» Чингісхана як основне джерело створення та розвитку монгольської правової системи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №6. С. 34-37. http://lsej.org.ua/6_2022/6.pdf

26. Шостенко І. І., Шостенко О. І. Історія держави і права зарубіжних країн: навч.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2003. 104 с.: іл.

27. Шуп'яна М. Ю. Поняття та види злочинів за Австрійським Кримінальним кодексом 1852 р. *Часопис Київського університету права*. 2013. № 1. С. 74–77.

1. Електронний архів-репозитарій Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/> (дата звернення: 10.07.2022).
2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія. URL: <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm> (дата звернення: 10.07.2022).
3. Сайт «History | Твоя електронна бібліотека». URL: [History | Твоя електронна бібліотека \(uahistory.co\)](http://uahistory.co) (дата звернення: 10.07.2022).
4. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: [Каталоги | Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського \(nbuv.gov.ua\)](http://nbuv.gov.ua) (дата звернення: 10.07.2022).

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри історії держави і права України та зарубіжних країн URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=62:kafedra-istorii-derzhavi&Itemid=151

Додаток 1

Карта предметних компетентностей з навчальної дисципліни

Шифр та назва компетентностей за спеціальністю і/або спеціалізацією	Шифр та назва компетентностей з навчальної дисципліни
ЗК – загальні (універсальні) компетентності.	ПК – предметні компетентності з навчальної дисципліни
ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.	ПК–1. Здатність систематизувати та узагальнювати історико-правові явища. ПК-15 Здатність аналізувати правові проблеми на різних етапах розвитку держави і права та формувати правові позиції.
ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.	ПК–2 Уміння самостійно опанувати зміст та наслідки історико-правових явищ. ПК-8. Здатність до самостійної роботи з хрестоматійним матеріалом.
ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	ПК–3. Здатність до використання юридичної термінології у професійній діяльності.
ЗК6. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.	ПК–10. Здатність самостійно безперервно відслідковувати зміни в державному ладі та праві зарубіжних країн за допомогою інформаційних джерел.
ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПК–10. Здатність самостійно безперервно відслідковувати зміни в державному ладі та праві зарубіжних країн за допомогою інформаційних джерел.
ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.	ПК–6. Здатність критично оцінювати історико-правові явища, давати неупереджену оцінку історичним подіям та правовим актам.
ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.	ПК–12. Знання основних етапів формування міжнародних стандартів прав людини.
ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	ПК–6. Здатність критично оцінювати історико-правові явища, давати неупереджену оцінку історичним подіям та правовим актам. ПК–12. Знання основних етапів формування міжнародних стандартів прав людини.

ЗК1.2. Здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.	ПК-4. Уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції щодо історико-правових явищ, належним чином їх обґрунтовувати.
ЗК1.3. Навички збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.	ПК-6. Здатність критично оцінювати історико-правові явища, давати неупереджену оцінку історичним подіям та правовим актам.
СК – спеціальні компетентності	ПК-5. Навички збору і аналізу інформації з історико-правових питань з національних і міжнародних джерел.
СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.	ПК-11. Знання історичних типів держави, особливостей їх правових систем
СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.	ПК-9. Здатність визначати інтереси і мотиви поведінки учасників революційних подій тощо.
СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.	ПК-12. Знання основних етапів формування міжнародних стандартів прав людини. ПК-14. Знання основ становлення системи права Ради Європи та права Європейського Союзу.
СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.	ПК-5. Навички збору і аналізу інформації з історико-правових питань з національних і міжнародних джерел. ПК-6. Здатність критично оцінювати історико-правові явища, давати неупереджену оцінку історичним подіям та правовим актам.
СК12. Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції.	ПК-15. Здатність аналізувати правові проблеми на різних етапах розвитку держави і права та формувати правові позиції. ПК-16. Здатність виявляти проблеми у правовому регулюванні на різних етапах розвитку держави і права, виявляти шляхи їх вирішення.
СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.	ПК-18. Здатність до критичного та системного аналізу історико-правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.	ПК-7. Здатність до самостійного опанування інформації з історико-правових питань. ПК-17. Навички логічного, критичного і системного аналізу історико-правових документів.

<p>СК1.2. Здатність визначати специфіку приватного і публічного права відповідно до їх предмета і методів правового регулювання.</p>	<p>ПК-13. Знання основ становлення системи міжнародного публічного права.</p>
--	---

Карта результатів навчання здобувача вищої освіти, сформульованих у термінах компетентностей

Шифр та назва РН за спеціальністю і / або спеціалізацією	Модуль НД	Шифр та назва РН з навчальної дисципліни
ПРН – результати навчання за спеціальністю		Результати навчання з навчальної дисципліни
ПРН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин.	№1	РН НД–1.1. Здійснювати критичний і системний аналіз правових явищ та процесів Стародавнього Світу та періоду Середніх віків. РНС НД–1.2. Пояснювати природу й зміст основних правових інститутів в країнах Стародавнього Світу та феодального права.
	№2	РН НД–2.2. Здійснювати критичний і системний аналіз правових явищ та процесів в умовах формування буржуазної держави.
	№3	РН НД–3.2. Здійснювати критичний і системний аналіз правових явищ та процесів провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
ПРН5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.	№1	РН НД–1.4. Визначати правовий статус, особисті та майнові права населення в країнах Стародавнього Сходу, в Римській державі та в період феодалізму.
	№2	РН НД–2.5. Визначати правовий статус, особисті та майнові права населення, правосуб'єктність юридичних осіб в умовах формування буржуазної держави (ХVІІ–ХІХ ст.)
	№3	РН НД–3.5. Визначати ключові зміни в правовому статусі населення та юридичних осіб провідних країн світу у ХХ ст.
ПРН7. Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.	№1	РН НД–1.6. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз правових документів країн Стародавнього Світу та феодального права .
	№2	РН НД–2.9. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз правових документів буржуазних революцій, джерел конституційного, цивільного та кримінального права ХІХ ст. в Англії, США, Франції та Німеччині.
	№3	РН НД–3.9. Здійснювати логічний, критичний і системний аналіз міжнародних правових документів та правових джерел провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
ПРН14. Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для	№2	РН НД–2.7. Визначати зміст першого покоління прав і свобод людини і громадянина в умовах формування буржуазної держави (ХVІІІ–ХІХ ст.)
	№3	РН НД–3.7. Визначати зміст другого та третього покоління прав і свобод людини і громадянина у ХХ ст.

свої професійної діяльності.		
ПРН20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.	№1	РН НД–1.2. Пояснювати природу й зміст основних правових інститутів в країнах Стародавнього Світу та феодального права. РН НД–1.3. Характеризувати повноваження органів публічної влади в країнах Стародавнього Світу та в період Середніх віків.
	№2	РН НД–2.3. Пояснювати природу й зміст основних правових інститутів буржуазного права ХІХ ст. в Англії, Франції, Німеччині.
	№3	РН НД–3.3. Пояснювати природу й зміст основних змін у праві провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.
ПРН 1.2. Визначати особливості приватного і публічного права із врахуванням специфіки їх предмета, ознак і методів правового регулювання.	№1	РН НД–1.3. Характеризувати повноваження органів публічної влади в країнах Стародавнього Світу та в період Середніх віків
	№2	РН НД–2.4. Характеризувати зміни в державному ладі та повноваження органів публічної влади в умовах формування буржуазної держави. РН НД–2.1. Демонструвати знання і розуміння історичних особливостей формування принципів та стандартів у межах різних правових галузей англосаксонської та континентальної правових систем.
	№3	РН НД–3.4. Характеризувати повноваження органів публічної влади та основні зміни в державному ладі провідних країн світу у ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

Матриця зв'язків між модулями навчальної дисципліни, результатами навчання та предметними компетентностями у програмі навчальної дисципліни

Результати навчання за навчальною дисципліною / модулями	Предметні компетентності																	
	ПК 1	ПК 2	ПК 3	ПК 4	ПК 5	ПК 6	ПК 7	ПК 8	ПК 9	ПК 10	ПК 11	ПК 12	ПК 13	ПК 14	ПК 15	ПК 16	ПК 17	ПК 18
Історія держави і права зарубіжних країн / Модуль 1																		
РН НД – 1.1	X			X	X	X					X				X	X	X	X
РН НД – 1.2	X	X	X	X				X			X							X
РН НД – 1.3		X					X	X										
РН НД – 1.4			X				X	X							X	X		
РН НД – 1.5		X		X		X									X	X		X
РН НД – 1.6	X	X		X	X	X	X	X							X	X	X	X
Історія держави і права зарубіжних країн / Модуль 2	ПК 1	ПК 2	ПК 3	ПК 4	ПК 5	ПК 6	ПК 7	ПК 8	ПК 9	ПК 10	ПК 11	ПК 12	ПК 13	ПК 14	ПК 15	ПК 16	ПК 17	ПК 18
РН НД – 2.1			X	X					X		X				X			
РН НД – 2.2	X	X				X			X		X				X	X		
РН НД – 2.3			X	X			X											X
РН НД – 2.4	X	X		X	X		X	X	X		X				X		X	
РН НД – 2.5		X	X		X			X								X		X
РН НД – 2.6	X		X		X				X						X			
РН НД – 2.7		X			X		X	X				X			X		X	
РН НД – 2.8		X							X		X				X		X	
РН НД – 2.9	X	X		X	X	X	X	X							X	X	X	X
Історія держави і права зарубіжних країн / Модуль 3	ПК 1	ПК 2	ПК 3	ПК 4	ПК 5	ПК 6	ПК 7	ПК 8	ПК 9	ПК 10	ПК 11	ПК 12	ПК 13	ПК 14	ПК 15	ПК 16	ПК 17	ПК 18
РН НД – 3.1	X			X				X				X	X	X	X			
РН НД – 3.2	X	X			X	X	X		X	X		X			X			X
РН НД – 3.3		X	X	X				X				X			X		X	
РН НД – 3.4		X		X			X		X				X	X	X	X	X	X
РН НД – 3.5					X		X	X		X		X				X		
РН НД – 3.6							X	X	X				X	X			X	X
РН НД – 3.7		X		X	X		X	X	X	X		X						
РН НД – 3.8		X							X	X						X		
РН НД – 3.9			X	X			X	X		X			X	X			X	X